

Szanowny Pan
Piotr Müller
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Warszawa

Kraków-Poznań-Warszawa-Wrocław, 15.08.2018

Szanowny Panie Ministrze,

W ramach konsultacji społecznych, do których Państwo zachęcają piszemy w sprawie projektu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczącego dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych. Przedmiotem naszego postulatu jest nieadekwatna klasyfikacja dyscypliny „etnologia” oraz pominięcie w wykazie antropologii, które to dyscypliny występują wspólnie w wykazie OECD w kategorii nauk społecznych.

Jesteśmy reprezentantami środowiska akademickiego, zwłaszcza jego średniego i młodszego pokolenia, które stanowi o najbliższej przyszłości tej gałęzi wiedzy. Większość z nas zrzeszona jest w Europejskim Stowarzyszeniu Antropologów Społecznych (European Association of Social Anthropologists), co już samo w sobie jest faktem znamionnym. Właśnie jako etnologzy i antropologzy społeczno-kulturowi z rozczarowaniem przyjęliśmy przedstawiony do konsultacji projekt.

Po pierwsze, w proponowanej klasyfikacji nasza dyscyplina po prostu zniknęła i została wtłoczona w szeroką i nieadekwatną kategorię nauk o kulturze i sztuce. Tymczasem etnologia i antropologia społeczno-kulturowa opiera się na holistycznej definicji kultury jako sfery regulującej życie społeczne i w takim kontekście jest uprawiana na ziemiach polskich od końca XIX w. Jej pierwsi badacze koncentrowali się na życiu społecznym warstw ludowych w Polsce i Europie oraz prowadzili badania na innych kontynentach. Po odzyskaniu niepodległości utworzono szereg nowych katedr, których kadra rozwijała empiryczne badania społeczne w Polsce i poza nią. Z tej tradycji wywodzi się ojciec-założyciel nowoczesnej światowej antropologii społecznej – Bronisław Malinowski. Pominięcie dyscypliny w klasyfikacji nauk w kraju, z którego wywodzi się główny twórca jej współczesnych kierunków rozwoju byłoby paradoksem i zaprzeczeniem szczególnego dziedzictwa.

Po drugie, apelujemy o przywrócenie naszej dyscyplinie miejsca przewidzianego w klasyfikacji OECD, na której opiera się rozporządzenie, czyli do dziedziny nauk społecznych. Przemawia za tym kilka racjonalnych i oczywistych argumentów.

(a) Na całym świecie etnologia i antropologia społeczno-kulturowa uznawana jest za naukę społeczną. Proponowane zaszeregowanie tworzy w Polsce niezrozumiały wyjątek, który w wielu kontekstach wyklucza tę dyscyplinę z obiegu nie tylko światowego, ale nawet regionalnego. Jej umiejscowienie jako subdyscypliny nauk o kulturze i sztuce nie oddaje charakteru prowadzonych przez nas badań. Od przynajmniej trzech dekad są to głównie problemy etniczności, tożsamości i migracji, rasy i rasizmu, kolonializmu i postkolonializmu, transformacji ustrojowych, społecznych, urbanizacji i industrializacji, a także kulturowych aspektów zdrowia i choroby. Nastąpił też powrót do tradycyjnych zainteresowań antropologii

dotyczących rodziny i pokrewieństwa, polityki i religii, struktury i mobilności społecznej. Oparte są one na empirii, na specyficznych metodach badań terenowych polegających na kontakcie z lokalnymi społecznościami oparte na specyficznych metodach empirycznych, o charakterze zupełnie odmiennym do tych, które są stosowane w refleksyjnych przeciw naukach o kulturze i sztuce.

(b) Międzynarodowe czasopisma i wydawnictwa antropologiczne, w których publikuje zdecydowana większość polskich etnologów i antropologów społeczno kulturowych, postrzegane są i umieszczane w rubryce nauk społecznych.(c) Nasi partnerzy wymiany międzynarodowej – w szczególności w programie Erasmus – zachodnioeuropejskie instytuty antropologii i/lub etnologii, reprezentują nauki społeczne.(d) Wielu absolwentów naszego kierunku znajduje dziś zatrudnienie przede wszystkim w pracowniach badań społecznych, w organizacjach pomagających ludziom wykluczonym i zmarginalizowanym, w administracji zajmującej się opieką społeczną; krótko mówiąc, w sektorze związanym z działaniami społecznymi. Przyznawanie im dyplomów z zakresu nauk o kulturze i sztuce zamknie przed nimi znaczną część rynku pracy.

(d) Połączenie etnologii i antropologii społeczno-kulturowej z historią i kulturą materialną wsi jest niechlubnym biurokratycznym dziedzictwem okresu stalinizmu, które ciąży na naszej dyscyplinie do dziś. Chcemy zerwać z tym ograniczeniem, które relegowało dyscyplinę do nauki pomocniczej historii specjalizującej się w zbieraniu informacji na tematy takie, jak używanie narzędzi rolniczych, lokalne rękodzieło, folklor czy legendy. W zdefiniowany wówczas sposób kolekcjonerski sposób antropologów i etnologów nie robią od kilku dziesięcioleci! Podejmują tę tematykę w kontekście nowocześnie rozumianej tożsamości regionalnej lub konstruowania lokalnego dziedzictwa kulturowego.

(e) Na koniec, choć mamy nadzieję, że nie jest to najmniej ważny argument – jako pracujący w dyscyplinie etnologia i antropologia społeczno-kulturowa czujemy się specjalistami w dziedzinie nauk społecznych.

W związku z tym i w świetle powyższych argumentów usilnie postulujemy i prosimy o (1) poszerzenie nazwy dyscypliny, tak by brzmiała „etnologia i antropologia społeczno-kulturowa”, (2) umieszczenie jej w tym brzmieniu w dziedzinie nauk społecznych.

Prof. dr hab. Michał Buchowski, dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej (IEiAK) UAM w Poznaniu, prezes Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego

dr hab. Monika Baer, Katedra EiAK UW

dr Kamila Baraniecka-Olszewska, Instytut Archeologii i Etnologii PAN

dr hab. Karolina Bielenin-Lenczowska, IEiAK UW

dr Natalia Bloch, IEiAK UW i UAM

dr Zofia Boni, IEiAK UAM

dr hab. Marcin Brocki, dyrektor IEiAK UJ

dr hab. Wojciech Dohnal, IEiAK UAM, wicedyrektor Instytutu

dr hab. Anna Engelking, Instytut Sławistyki PAN

dr Piotr Fabiś, IEiAK UAM

dr Mariusz Filip, IEiAK UAM, wicedyrektor Instytutu

dr hab. Agnieszka Halemba, IEiAK UW

dr Agata Hummel, IEiAK UAM i UW

dr Łukasz Kaczmarek, IEiAK UAM
dr hab. Agnieszka Kościańska, IEiAK UW
dr hab. Waldemar Kuligowski, prof. UAM, IEiAK
dr Amanda Krzyworzeka, IEiAK UW
dr Beata Kowalczyk, IS UW, IDHES Paris-Sorbonne
dr Małgorzata Kowalska, IEiAK UAM
dr Mateusz Laszczkowski, IEiAK UW
dr hab. Grażyna Kubica, Instytut Socjologii UJ
dr Aleksandra Lis, IEiAK UAM
dr Jan Lorenz, IEiAK UAM
dr hab. Marcin Lubaś, Instytut Socjologii UJ
dr Izabella Main, IEiAK UAM
dr hab. Anna Niedźwiedz, IEiAK UJ
dr Agnieszka Pasieka, Uniwersytet Wiedeński
dr Helena Patzer, Czeska Akademia Nauk
dr Marek Pawlak, IEiAK UJ
dr hab. Danuta Penkala-Gawęcka, prof. UAM, IEiAK
dr hab. Kacper Pobłocki, IEiAK UAM
dr hab. Adam Pomieciński, prof. UAM, IEiAK
dr hab. Magdalena Radkowska-Walkowicz, IEiAK UW
dr Małgorzata Rajtar, Instytut Filozofii i Socjologii PAN
dr hab. Sławomir Sikora, IEiAK UW
dr Zbigniew Szmyt, IEiAK UAM
dr Katarzyna Waszczyńska, IEiAK UW